

Kdo byli českoslovenští legionáři?

Českoslovenští legionáři byli vojáci bojující v první světové válce na straně Dohody (Rusko, Francie, Velká Británie) proti Centrálním mocnostem (Německo, Rakousko-Uhersko). Z iniciativ českých krajanů žijících v zahraničí začaly vznikat první malé dobrovolnické jednotky, které bojovaly v útvarech dohodových armád. Legionáři se také rekrutovali z českých vojáků v rakousko-uherské armádě, kteří padli do zajetí. Na území států, které vedly válku proti Německu a Rakousku-Uhersku se mezi léty 1914-1915 ocitly desetitisíce československých válečných zajatců. Je důležité zmínit, že část vojáků rakousko-uherské armády přešla do zajetí dobrovolně.

Vojáci se mezi sebou oslovovali „bratře“ a mluvili o sobě jako o „dobrovolnících“, respektive „dobrovolcích“. Název „legionáři“ přijali až později. Vadila jim asociace s francouzskou cizineckou legií.

Stanislav Čeček

Jeden z nejvýznamnějších představitelů československých legií v Rusku, Stanislav Čeček, se narodil 13. listopadu 1886 v Líšně, nedaleko Bystřic u Benešova. Jeho otec Karel byl lesmistrem na panství statkáře a průmyslníka Vincenta Daňka z Esse. Mládí tedy Stanislav Čeček strávil u líšeňského zámku a poté na nedaleké myslivně.

Vzdělání získal nejprve na obecní škole v Bystřici, poté na gymnáziu v Táboře. Navštěvoval také pražskou obchodní akademii a Vysokou obchodní školu v Lipsku. Stanislav Čeček se měl vydat poklidnou životní dráhou obchodníka či úředníka. Ale po dokončení studií v roce 1907 nastoupil k 102. pěšímu pluku do Prahy a poprvé v životě tak oblékl vojenskou uniformu. Do civilu se vrátil s hodností poručíka v záloze.

Rok 1911 se stal jeho významným životním mezníkem. Byl to rok, kdy po krátké kariéře v bankovníctví přijal post finančního úředníka na pobočce firmy Laurin a Klement v Moskvě. Splnil si tím svůj sen. Čeček miloval Rusko, jeho kulturu a jazyk. Po třech letech od příjezdu do Ruska vypukla 1. světová válka. Čeček se tak ocitl na území nepřátelského státu. Bylo mu 27 let. Odmítl se vrátit domů a splnit vojenskou povinnost vůči Rakousku-Uhersku. Rozhodl se bojovat proti monarchii a přispět tak k jejímu zničení. Dne 30. srpna 1914 se Stanislav Čeček zapsal v Kyjevě do České družiny, která byla průzkumným a propagandistickým sborem, zformovaná především z krajanů s rakousko-uherským občanstvím žijících v carském Rusku.

Mimořádné vlastnosti Stanislava Čečka se projevily již ve výcvikovém táboře, kde získal hodnost podporučíka. Zatímco stoupala Čečkova vojenská kariéra, válečný rok 1915 se nesl ve znamení rostoucího počtu vojenských nezdarů ruské armády a České družiny.

V dubnu získal Čeček své první vyznamenání, 3. stupeň ruského Orděna Svjatogo Stanislava s meči a mašlí. O tři měsíce později byl povýšen na velitele 5. roty České družiny, ale již na začátku roku 1916 přešel jako velitel k 1. rotě, kde zůstal až do léta 1917. Brzy si získal pověst znamenitého velitele a schopného organizátora. Respektovali ho nejen vojáci, ale i vysocí ruští důstojníci.

O Čečkových mimořádných schopnostech vypovídá i fakt, že si vysloužil celou řadu vyznamenání, včetně nejvyššího ruského válečného řádu, velkokříže svatého Jiří.

Bitva u Zborova

Nejvýznamnějším dnem československých vojáků v ruských legiích byl 2. červenec 1917. Den, bitvy u Zborova. Velký podíl na vítězství má i Stanislav Čeček, který získal 1. března 1917 hodnost poručíka. Vedle strategického přínosu si podle vojáků Čeček počínal velice zdatně i ve vlastní bitvě. I v nejtvrďší řeži si zachovával optimismus a klidnou hlavu.

Bitva u Zborova měla velký význam pro další osud československé samostatné armády a to i z politického a mravního hlediska. Tisk všech zemí podával zprávu o boji Čechoslováků u Zborova. Pojem „Čechoslováci“ se dostal do povědomí celého světa. Světový ohlas znamenal krok na cestě k vybudování politicky samostatné československé armády a k jejímu mezinárodnímu uznání. Zpráva o Zborovu morálně podpořila hlavně československé zajatce nejen v Rusku, ale i v Itálii. Brali to jako důkaz, že jejich snaha vytvořit československé jednotky v Itálii, bude dříve či později úspěšná. Vítězství je tak nejen posílilo, ale stalo se i morálním závazkem počínat si neméně statečně než jejich druzi v Rusku.

Tomáš Garrigue Masaryk o této bitvě napsal: *„Zborov umožnil organizaci armády a armáda byla nezbytnou podmínkou svobody a samostatnosti. Bez naší zahraniční armády bychom té samostatnosti sotva byli dosáhli. Zborovem zahájili jsme svou vojenskou akci, která nás postavila na roveň národům bojujícím“*

Před bitvou u Zborova vidělo Rusko v československých legionářích hrozbu. Mělo je za nacionalisty spojené se starým režimem. Situace se změnila po bitvě. Najednou se „Čechoslováci“ stávají jakýmsi idolem a nadějí.

Toto vítězství otevřelo cestu k formování československého vojska v Rusku. Ještě ten měsíc se zformovala 2. československá divize. Rozšířila se československá střelecká brigáda o 1. československou střeleckou divizi Husitskou, kterou tvořily čtyři pluky.

Několik dní po zborovské bitvě se musel Stanislav Čeček rozloučit s 1. střeleckým plukem, protože v září nastoupil jako zástupce velitele k nově se tvořícímu 4. střeleckému pluku.

Sibiřská anabáze

Postavení československých jednotek v Rusku se dramaticky změnilo po uzavření brest-litevského míru mezi sovětským Ruskem a centrálními mocnostmi v březnu roku 1918. Setrvání československých vojáků v oblasti dosavadních bojů se stalo neúnosné. Zrodil se plán přesunout jednotky na západní frontu. V první polovině března svedli tvrdé ústupové boje s dotírajícími německými jednotkami v oblasti železničního uzlu v Bachmači. 4. střelecký pluk poručíka Stanislava Čečka sehrál hlavní roli při krytí klíčové železniční stanice. Němcům se nepodařilo odříznout ústupovou cestu a Čechoslováci se úspěšně evakovali. Bachmačské nádraží opustil i poručík Čeček s posledním vlakem.

V dubnu roku 1918 byl Stanislav Čeček, jako první Čech, jmenován velitelem pluku, v červnu byl povýšen na plukovníka.

Na jaře 1918 se vydaly československé jednotky k Tichému oceánu. Spolupráce se sovětskými orgány vážla a v květnu se situace změnila v neskrývané nepřátelství. Velitelům československých legií bylo jasné, že musí vzít situaci plně do vlastních rukou. Symbolem této změny se stal Čečkův výrok, že dále pojedeme „*vlastním pořádkem*“.

Pohyb legií na východ probíhal až do 7. července 1918. V tento den vydal plukovník Čeček rozkaz části jednotek k návratu, s cílem otevřít v Povolží novou frontu, která by vážala síly nepřátel. Jeho rozkaz byl v souladu s představou, že československá legie vytvoří jádro, ke kterému se připojí jednotky dohodových armád a ruských sil. Ve skutečnosti ale spojenci odmítali jakoukoliv angažovanost. Velitelem povolžské fronty byl 18. června jmenován plukovník Stanislav Čeček. Svého postu se vzdal 17. října v hodnosti generálmajora, na kterého byl povýšen v září. Jeho novým působištěm se stal Vladivostok.

Stal se velitelem Dálného východu. Koordinoval součinnost legie s dohodovými vojenskými misemi a zabezpečoval československé jednotky. Poté organizačně zajišťoval transport československých vojáků do vlasti. Sám Čeček se do vlasti vrátil s poslední lodí *President Grant*, která vyplula z vladivostockého přístavu v červenci roku 1920.

Konečně doma...

Ovšem jeho kariéra v osvobozené vlasti nebyla taková, jakou by si zasloužil. Domů se vrátil jako poslední z významných velitelů, a proto na něj nezbyl žádný prestižní velitelský post v nově budované armádě. Zprvu působil na generálním inspektorátu. Poté byl zástupcem náčelníka hlavního štábu, ovšem s podmínkou studia na válečné škole.

Mezi léty 1921-1923 získal Čeček potřebné teoretické znalosti na École supérieure de guerre v Paříži. Po návratu ze studií přijal nabídku od prezidenta Masaryka na vedení jeho vojenské kanceláře. V listopadu 1924 se stal Stanislav Čeček šéfem Leteckého odboru Ministerstva národní obrany. Pod jeho vedením došlo v československém vojenském letectví k rozmachu. Vedle toho se také angažoval v oblasti civilního a sportovního létání. Sám se stal vášnivým letcem.

Úředničina nebyla pro Čečka to pravé, co by si pro sebe představoval. Chtěl získat velitelský post. Na počátku roku 1929 přijal místo nepřiměřené jeho zásluhám a popularitě. Velel 5. pěší divizi v Českých Budějovicích. Toto město se mu stalo posledním, osudovým.

V květnu roku 1930 Čeček onemocněl. Přechozená angína, banální zdravotní komplikace a pracovní vypětí jeho stav jen zhoršil. Stanislav Čeček zemřel 29. května 1930 v Českých Budějovicích. Jeho smrt zasáhla celou společnost, včetně jeho spolubojovníků. Poslední rozloučení se nejdříve konalo v Českých Budějovicích 2. června a poté 6. června v Praze, kde se pohřeb změnil v mohutnou legionářskou manifestaci. Podobné pocty se již žádnému významnému veliteli nedostalo, naopak měla být zapomenuta jména i zásluhy. Bylo to vlivem pozdějších politických událostí.

Zapomenut na dlouhá léta zůstal i Stanislav Čeček. Teprve od 90. let 20. století směla být oslavována jeho památka.

V roce 1998 byl jmenován čestným občanem města Bystřice u Benešova. V Líšně na jeho rodném domě byla 28. října 1998 odhalena bronzová pamětní deska.

Legionáři byli ochotní zemřít pro svobodu republiky. Opouštěli své rodiče, manželky, děti, přítelkyně, kamarády a odjížděli bojovat. Bylo to velké rozhodnutí, které vyžadovalo odvahu. Muži nevěděli, jestli se vrátí domů. Zbývala jim víra...

Úměrně za položené životy, za vynaložené úsilí, prostě za vše, co tehdy učinili, jim náleží uznání a věčná památka. Bohužel se tomu zřídka kdy děje. Kupříkladu generála Stanislava Čečka připomíná v Líšně pouze již zmíněná pamětní deska na jeho rodném domě, která je lehce přehlédnutelná.

Legionáři bojovali za ideál, který nakonec zvítězil. Je třeba připomínat více první světovou válku a její hrdiny. Obnovování pomníků padlých nestačí. Oni si to zaslouží! Bojovali za něco, co dnes bereme jako samozřejmost...

□

□

Použitá literatura:

Památce pětiletého výročí bitvy u Zborova, vydal Památník odboje v Praze, 1922.

Pichlík, K., 1996: Českoslovenští legionáři (1914-1920), Praha.

Procházková, E., 2001: Českoslovenští legionáři z okresu Benešov, SVPP 41, Benešov.

Vácha, D., 2011: Život v legiích. Českoslovenští dobrovolci na Rusi 1914-1918. Disertační práce. České Budějovice.

Text a foto: Zuzana Kuntová

{phocagallery view=category|categoryid=12|limitstart=0|limitcount=0}